

Kirkefondets beretning 2022

En kirke i bevægelse

I det forløbne år har vi i Kirkefondet arbejdet videre med at formulere, hvad der er vores kernefortælling. Der er i den proces bl.a. blevet peget på, at i Kirkefondet arbejder vi for, at folkekirken er i bevægelse, så den altid opleves relevant og nærværende for mennesker og for lokalsamfundet på landet og i byen.

Nogle lignende tanker – om en kirke i bevægelse – har Martin Modeus, kommende ærkebiskop i den svenske kirke, givet udtryk for i såkaldt ”hyrdebrev” til kirkerne i Linköping stift. Han har en vision om at skabe ”levende menigheder” gennem det, han kalder ”syv bevægelser”, som er og kan være med til at forvandle kirken fra at være 1900-tallets statskirke til at være et fællesskab, som vidner om Guds storhed i verden. Danske biskopper kan også finde på at udtale sig om deres visioner for kirken – f.eks. at det er ”en kirke, der er til stede der, hvor mennesker er” (Niels Henrik Arendt, tidl. biskop i Haderslev) eller en kirke, der ”skaber håb og fællesskab for udsatte mennesker” (Henrik Stubkjær, biskop i Viborg stift).

I flere af Martin Modeus’ ”syv bevægelser” er der inspiration at hente for Kirkefondet – og for en dansk folkekirke. Det gælder f.eks. den bevægelse, at de lokale kirker går fra at være aktivitetsproducenter til at være livsfællesskaber. De lokale menigheder og menighedsråd udfordres til at fokusere mindre på at være ”producenter” af kirkelige aktiviteter for dem, som er ”konsumenter” og deltagere i de af menighedsrådet tilrettelagte tiltag, til i højere grad at fokusere på, at kirke er noget, vi alle skaber i fællesskab. Denne tænkning matcher Kirkefondets vedvarende fokus på, at lægfolket – bredt forstået – skal inddrages i arbejdet med kirkens liv og vækst, så vi højere grad taler om at være kirke sammen med andre – end at være og ”tilrettelægge” kirke for andre.

I samme retning peger den ”bevægelse”, som handler om, at de ansatte skal gå fra at være dem, der udfører og gør alt til at være dem, som gør det muligt at noget kan ske. Alle i og omkring den lokale kirke – både de ansatte og folkekirkens medlemmer – har talenter og kompetencer, som kan sættes i spil for kirkens liv og vækst. Derfor er det en god ”bevægelse” at gå fra mindre detaljestyring til i højere grad at støtte, inspirere og udruste alle til at tage egne initiativer for at lade Guds kærlighed blive synlig i verden.

Desuden taler Modeus om en bevægelse fra ensartethed til mangfoldighed. Mennesker og menigheder er forskellige – og det bør f.eks. komme til udtryk ved, at gudstjenester er forskellige fra sted til sted. Der skal værnes om det lokale på en sådan måde, at Ritualbogen kun sætter en ramme for, at gudstjenester kan udformes forskelligt i en hensyntagen til de lokale forhold. Netop dette aspekt af kirkens liv har Kirkefondet bragt på banen i forbindelse med den liturgiske arbejdsproces, som pt. pågår i folkekirken på biskoppernes initiativ.

En central formulering i Kirkefondets kernefortælling er, at vi understøtter en levende udvikling i folkekirken. Vi ønsker at skabe aktive menigheder i tæt samarbejde med lokale kræfter. Og det arbejde sker på baggrund af et indgående kendskab til folkekirkens vilkår, en lang praktisk erfaring og systematiske teologiske overvejelser. Kirkefondet ønsker på den måde at fremstå både som inspirator og som et videnshus, der bidrager med ny viden og inspiration til kirkens virke på alle niveauer i folkekirken.

Viden og indsigt kan skabe bevægelse

For at udfylde rollen som inspirator og videnshus ind i folkekirken er det en fordel for Kirkefondet, at vi hele tiden – som i det forløbne år – kan igangsætte og deltage i større projekter af forskellig karakter, som kan ruste Kirkefondets medarbejdere med ny indsigt, der hurtigt kan omsættes i praksis. I det følgende beskrives nogle af disse større projekter og indsatsområder.

Skalborg – ”Kirke med de nye”

Efter 3 år med et tæt samarbejde mellem Skalborg sogn, Folkekirken Uddannelses- og Videnscenter ved teologisk vidensmedarbejder Kirsten Felter og Kirkefondet ved udviklingskonsulent Berit Weigand Berg er projektet ”Kirke med de nye” ved at finde sin afslutning. Gennem bl.a. workshops og møder i et lokalt projektteam er der blevet arbejdet konkret med, hvordan Skalborg Sogn i den sydlige del af Aalborg skulle forholde sig til en forandring af sognet med flere indbyggere grundet både byudvidelse og byfortætning. Der har også været afviklet en række konkrete aktiviteter målrettet de nye tilflyttere til sognet fysisk afholdt i de nye boligområder. Erfaringer fra projektet er beskrevet i ”Kirken i dag” nr. 3/2022, som også indeholder en kort vejledning til de sogne, der kunne have lyst til at gå i gang med et lignende arbejde. Og som inspiration er bladet sendt ud til alle præster og menighedsrådsformænd i Aalborg stift vedlagt en hilsen fra biskop Thomas Reinholdt Rasmussen.

Kirken i byen

Der er stadig sogne, som kalder på assistance fra Kirkefondet, når de oplever eller står foran stor befolkningsvækst og byudvikling i deres lokalområde. Vi har stadig et samarbejde indenfor dette felt med bl.a. Vor Frue Sogn i Aarhus, Ølstykke Sogn og med Hillerød Provsti. Men der har også været enkeltstående workshops mm. i f.eks. Nørresundby og Støvring Sogne i det nordjyske. I det forløbne år er det også lykkedes at igangsætte et erfarings-udvekslingsnetværk for de tre sogne i København, som står overfor kirkebyggeri i de kommende år. Det er Sydhavn Sogn, Islands Brygges sogn (Ørestad) og Hans Egedes Sogn (Nordhavn). Netværksaftner mm. tilrettelægges i samarbejde med provst Michael Krogstrup Nissen, som er frikøbt til tværgående udviklingsopgaver i Københavns Stift.

Tiny Church i Nordhavn

Midt i oktober 2022 blev arkitektkonkurrencen for en såkaldt ”Tiny Church” til Nordhavn offentliggjort. Det skete i samarbejde med Hans Egedes Sogn og Holmens-Østerbro Provsti. Kirkefondet er med til at finansiere konkurrencen – f.eks. to af præmierne og en del af aflønning af arkitekt-fagdommerne, mens selve byggeriet til sin tid finansieres af sognet med støtte fra provstiet. Hele Kirkefondets engagement i Nordhavn og andre af de københavnske ”vækstsogne” sker uden omkostninger for sognene, da det er en del af den måde, Kirkefondet lader en del af ”gevinsten” ved salg af lukkede københavnske kirker flyde tilbage til kirkelivet i København. Selve ideen om at bygge en Tiny Church bunder i inspiration fra bl.a. studieture til Holland, og den bagvedliggende tanke om at byggeriet skal være bæredygtigt matcher sognets ønske om at være Grøn Kirke.

Grøn og ung kirke

”Grøn og ung-kirkeprojektet”, som afsluttes i løbet af 2022, er også afviklet i samarbejde med andre parter – nemlig Grøn Kirke (under Danske Kirkers Råd) og Folkekirken Nødhjælp. Kirkefondet får gennem midler fra Folkekirken Udviklingsfond betaling for at yde konsulentbistand til udvikling af aktiviteter, der fokuserer på klima i fællesskab mellem lokale ungdomsgrupper og kirker. I det forløbne år er der bl.a. afprøvet et projekt sammen med Nr. Herlev sogn ved Hillerød, hvor man sammen med Frederiksborg Gymnasium har haft unge i gang med et innovationsprojekt indenfor bæredygtighed med fagene biologi og religion. Desuden har man medvirket på Ungdommens Folkemøde i København sammen med Københavns Stifts Ungeudvalg med en workshop om ansvar.

Storpastorater

Lige før sommerferien kunne Kirkefondet aflevere rapporten "Et bæredygtigt sogn i storpastoratet?" til Aalborg Stift. Rapporten er skrevet af Berit Weigand Berg og Dorte Kappelgaard på baggrund af gennemførelse af interviews med provster, præster, menighedsrådsmedlemmer, ansatte og folkekirkemedlemmer/kirkegængere i to storpastorater i Aalborg Stift ved Kirkefondet samt i en række storpastorater i Aarhus Stift gennemført i samarbejde med Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter. Der er indsamlet erfaringer fra de berørte personer i sammenlægningsprocesserne for at se, hvordan disse opleves fra forskellige perspektiver. Indsigter fra undersøgelsen er bl.a.:

"Det tager tid", "Tidlig inddragelse af berørte parter er afgørende", "Plads til sognets sorgproces, ejerskab og engagement" og "Et frirum at tale i - evt. med hjælp fra en ekstern, uafhængig konsulent med indblik i folkekirkens struktur, kultur og religiøsitetstyper".

Nogle af disse indsigter er allerede omsat i praksis i forbindelse med generalsekretær Henrik Bundgaard Niensens indsats i to nyligt dannede storpastorater i Sydsjælland, hvor han bl.a. hjælper med samarbejde, koordinering og overvejelse om fælles menighedsråd, kommunikation, ansættelsesstrukturen for de af menighedsrådene ansatte medarbejdere og gudstjenestestrukturen.

Kirken på landet

Forrige år indledte Kirkefondet et samarbejde med Lolland-Falsters stift med henblik på at igangsætte et udviklingsprojekt i hvert af de fire provstier. Efter møde med stiftsråd og efterfølgende drøftelse på landemodedagen blev der skitseret 4 mulige projekter, som forhåbentlig for alvor kan komme i gang i 2023. Det drejer sig bl.a. om kirkens indsats overfor de mange, som bor og arbejder ved Femern-forbindelsen; en særlig målrettet indsats overfor demente og desuden kirkens indspil i den udvikling af Nakskov – det såkaldte Nakskov 2030-initiativ.

Kirkefondets udviklingskonsulent og generalsekretær har bidraget med oplæg for landsnetværket for "Kirken på landet" – bl.a. med fokus på ny og anderledes brug af landsbykirker og på konceptet "det aktive kirkerum". Sidstnævnte emne var tema for en inspirationsaften i Ribe Domprovsti, og med afsæt i erfaringer fra den aften vil vi arbejde for, at sådanne inspirationsaftener om det aktive kirkerum kan tilbydes i alle landets provstier.

"Den udskudte dåb"

Projektet om "Den udskudte dåb" med fokus på, hvordan vi – bl.a. i forbindelse med konfirmationsforberedelsen – tackler det faktum, at flere og flere børn ikke bliver døbt som spæde, er blevet afsluttet i år. Det er blevet afviklet med støtte fra Den folkekirkelige Udviklingsfond samt Aarhus Vestre Provsti og Køge Provsti i samarbejde med Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter (FUV). På trods af udfordringer med, at projektets aktiviteter skulle afvikles under hensyntagen til de

mange corona-restriktioner, er det lykket at samle en række præster rundt om i landet, som gennem workshops, samtaler med konfirmander mm. har indhøstet erfaringer og viden på dette felt. Det hele er blevet samlet i et inspirationshæfte, som er sendt til alle provstier. I hæftet er der bl.a. vejledning til samtaler med konfirmander og deres forældre og en vejledning til "Design Thinking", som er en metode man kan bruge, hvis man gerne vil udvikle eller skabe tiltag på baggrund af samtaler.

Pionerkirke-netværk i Danmark?

I godt et års tid har en lille arbejdsgruppe arbejdet med, hvordan pionerkirke-netværks-tanken fra Holland kan omsættes til den danske folkekirkelige virkelighed. Arbejdsgruppen afleverede ved Kirkefondets bestyrelsesseminar i september sin anbefaling, af at der arbejdes videre med ideen. I første omgang skal der i et lille års tid bl.a. indsamles erfaringer fra lignende kirkelige netværk i ind-

og udland. Desuden skal der skabes klarhed over, hvad Kirkefondet skal tilbyde de sogne/provstier, der deltager med pionerkirkeprojekter, ligesom der skal søges ekstern finansiering af projektet, inden der i foråret 2023 findes sogne/provstier til en 2-årig forsøgsperiode.

Vi løber stærkt

Efterspørgsel skaber bevægelse – og sådan har det været i Kirkefondet i 2022. Vi har – som store dele af kirkelivet i Danmark – oplevet, at der for alvor er kommet gang i ”hjulene” efter næsten 2 år med eller mindre nedlukning og dvale pga. corona-restriktionerne. Mange menighedsråd kom kun langsomt i gang med deres møder og aktiviteter efter menighedsrådsvalget i 2020, og derfor har vi i hele 2022 afholdt rigtig mange foredrag, workshops, målsætningsdage, visionsdage mm., og det ender med omkring 50 enkeltstående konsulentopgaver af forskellig art i årets løb – suppleret med de steder, hvor vi er engageret til længere forløb. Desuden har udviklingskonsulent Berit Weigand Berg haft et undervisningsforløb på 3K-uddannelsen ved Diakonissestiftelsen.

Også på statistiskområdet har der været god efterspørgsel efter tal, som kan berige sogne og provstier med viden om de mennesker i deres lokalområder, som de skal være kirke sammen med. Mere end 25 profiler, analyser, talsæt og specialopgaver er blevet leveret af analysekonsulent Sille Fusager i det forløbne år.

En del af Kirkefondets virke er ikke så afhængig af, at menighedsråd, sogne, provstier m.fl. til stadighed henvender sig for at få hjælp fra Kirkefondet. Det gælder f.eks. Kirkefondets vejkirkeordning, som kommunikationskonsulent Charlotte Lydholm administrerer. Der er fortsat mange kirker rundt om i landet, som ønsker at være med, men vi kunne godt ønske os, at mange flere var med i ordningen. Gennem hjemmesiden og trykte omdelte foldere sørger Kirkefondet for at give kortfattede oplysninger om de kirker, som er med i ordningen – ikke mindst om, hvornår de pågældende kirker er åbne. I alt var 438 kirker med i 2022. Det er det højeste antal nogensinde, men alligevel en ret stabil stigende tendens, og det samme mht. stabilitet gælder den tilslutning, vi har, til Kirkefondets tidsskrift ”Kirken i dag” med ca. 1050 abonnenter, som i 2022 har budt/byder på de følgende 4 temaer: Folkekirke i fremtiden, Den grønne kirke, Kirke med de nye og Folkekirkens kerneopgaver. Som noget nyt var Kirken i Dag nr. 3/22 suppleret med et indstik med en længere artikel af lektor Benny Grey Schuster med titlen ”Hvis disse sten (og betonen) kunne råbe” - et essay på 20 sider om det nye årtusinds kirkebyggeri i historisk, bibelsk og teologisk belysning. Det er jo et felt og et emne, som altid har haft Kirkefondets interesse.

Kirkefondets kommunikation er i det forløbne år kommet op i et nyt gear med ansættelsen af Malte Ystrøm Madsen som både kommunikations- og udviklingskonsulent. Med afsæt i Kirkefondets nye kommunikationsstrategi satses der nu mere på den digitale kommunikation. Der er kommet mere gang i Kirkefondets Facebook med jævnlige opslag der, Kirkefondet har fået en Instagram-profil, der produceres og formidles videoer, og der tænkes på tværs af kommunikationskanaler. Og der arbejdes bevidst med, hvordan vi får vore produkter og budskaber kommunikeret bredt og målrettet ud, ligesom der på forskellig vis måles på effekten af kommunikationstiltagene – f.eks. hvor mange der rent faktisk klikker ind på nyhedsmails, og hvad de viser interesse for.

Vi har også i årets løb givet et lille bidrag til, at man lokalt i folkekirkens sogne kan sætte fokus på kommunikation – nemlig med endnu et af Kirkefondets bogmærker med 10 gode råd til kirkens kommunikation. Vi håber også, at det nye bogmærke 10 gode spørgsmål om gudstjeneste og liturgi kan sætte mange gode samtaler i gang.

Kirke i bevægelse

Med afsæt i erfaringer og viden fra sin erhvervs-ph.d.-afhandling i Praktisk teologi og i erfaringer fra udviklingsprocesser i en lang række lokale kirker har udviklingskonsulent Dorte Kappelgaard skrevet bogen ”Kirke i bevægelse – redskaber til udvikling i fællesskab”. Bogen udkom i april 2022, og den giver inspiration til at arbejde med kirkens aktiviteter og miljø i mødet mellem tradition og

lokalområde. Dorte fokuserer bl.a. på, at det handler om at lytte til mennesker, fordybe sig i kirkens tradition, inddrage frivillige lægfolk, give plads til relationer i processen og have modet til at eksperimentere og lære undervejs. Bogen indeholder praktiske øvelser og idéer til i fællesskab at reflektere over det at være kirke og at udvikle nye aktiviteter i mødet med den lokale virkelighed.

Mennesker mødes – bevægelse opstår

I Kirkefondet tror vi på, at det nytter noget at bringe mennesker sammen i fællesskab for at inspirere hinanden og for sammen at sætte retning for nye veje at gå i det store fælles mål at skabe liv og vækst i folkekirken. Sådan er det, når vi bruger 6 timer sammen med menighedsråd og ansatte i et sogn for at hjælpe dem med at formulere nye målsætninger for arbejdet i den lokale kirke. Men det gælder også når vi fra Kirkefondets side er involveret i samarbejder på kryds og tværs i folkekirken.

Vi var i 2022 engageret i ”Himmelske Dage” i Roskilde med et bredt udbud af workshops, foredrag mm. Med hjælp fra Line Marschner havde vi desuden opstillet en meditations-labyrinth, hvor der blev afholdt forskellige aktiviteter, ligesom man kunne bruge den individuelt under hele Himmelske Dage. I den anledning blev der også lavet 7 forskellige postkort kort med inspiration til pilgrimsvandring. Endelig havde vi en stand på Mulighedernes Marked, hvor vi bl.a. udfordrede deltagerne til at arbejde med, hvordan man indretter en ”Tiny Church”.

I forbindelse med Himmelske Dage blev der også for fjerde gang afholdt folkekirkemøde.

Generalsekretær Henrik Bundgaard Nielsen har igen sammen med en bred gruppe af repræsentanter for folkekirken været med til at planlægge folkekirkemødet, hvor udviklingskonsulent Berit Weigand Berg medvirkede med indlæg m.m. under temaet om kirken og de unge.

Berit er med i forskellige netværk med fokus på ”kirken og de unge” – både lokalt i Københavns Stift og på internationalt plan, ligesom hun på det liturgiske felt er engageret i Leitourgia, som er et nordisk økumenisk netværk, der arbejder med liturgi og gudstjeneste både teoretisk og praktisk. Også på nordisk plan har Kirkefondet været med i et projekt under Det Lutherske Verdensforbund – ”Baptism in times of change” – som bl.a. mundede ud i 10 gode spørgsmål til samtaler om dåb – udgivet som et af vore bogmærker. I en dansk sammenhæng er Henrik Bundgaard Nielsen i sin egenskab af formand for FKOF kommet med i den arbejdsgruppe, som i april 2023 til biskopperne skal fremlægge forslag til rammer, organisation, opgaver, økonomi m.m. for et Liturgisk Forum.

Indenfor feltet med kirkestatistik har Sille Fusager deltaget i en konference i Kristianssand og skal efterfølgende bidrage med en artikel til en fælles nordisk udgivelse i projektet ”Complexity and Beyond in Studies of Religiosity in the Nordic Countries”. Begge dele sker i relation til et skandinavisk netværk, som både fokuserer på statistik og f.eks. religions-sociologi.

Af andre gode samarbejder ind i og omkring folkekirken er vi stadig med i Samtaleforum med Indre Mission og Grundtvigsk Forum, og Kirkefondets generalsekretær er fortsat formand for FKOF. (Folkekirkelige Organisationers Fællesudvalg) – og via bestyrelsesmedlemmer er Kirkefondet repræsenteret i bl.a. Danske Kirkers Råd, Bibelselskabet og DKMs repræsentantskab og deltager i årsmøde m.m. for f.eks. Danmission, Kirke- og kulturmedarbejderne, Landsforeningen af Menighedsråd m.fl. Endelig skal nævnes, at vi i mange forskellige projekter og opgaver har et godt samarbejde med Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter.

Nyt ansigt

Dorte Kappelgaard søgte sidst på året 2021 en stilling ved MF-KOM i Oslo – en stilling, som blev opslået efter, at Erling Birkedal stoppede der. Han har været ”idemanden” bag det norske koncept om ”menighetsudvikling”, som meget af vores ”Lokal Kirkeudvikling” bygger på. Dorte fik stillingen med delvis start på 20 % i Oslo pr. 1.1.22 – og pr. 30.4.22 sagde Dorte så helt farvel til Kirkefondet.

For at styrke Kirkefondets digitale kommunikation og i det hele taget hele Kirkefondets kommunikation med afsæt i den nye kommunikationsstrategi blev en ny stilling opslået efter Dorte som en både udviklings- og kommunikationskonsulent. Malte Ystrøm Madsen blev ansat pr. 1.4.22. Han kom fra en stilling som kordegn med kommunikationsopgaver ved Roskilde Domkirke – og havde før det arbejdet i U-kirke på Vesterbro som bl.a. frivillig koordinator. Med sig i ”bagagen” har han også en nylig bestået diplomeksamen i ledelse.

Bevægelsen fortsætter

Også gennem vores kommunikation søger vi at understøtte ”en kirke i bevægelse”. For det er hvad, vi arbejder for i Kirkefondet – ikke kun i 2022 – men hele tiden som en del af vores DNA i troskab mod vores kernefortælling, som bl.a. siger, at i Kirkefondet arbejder vi for, at folkekirken er i bevægelse, så den altid opleves relevant og nærværende for mennesker og for lokalsamfundet på landet og i byen. På baggrund af et indgående kendskab til folkekirkens vilkår, en lang praktisk erfaring og systematiske teologiske overvejelser bidrager Kirkefondet med ny viden og inspiration til kirkens virke på alle niveauer i folkekirken for at kunne holde fast i de to hovedbudskaber om Kirkefondet:

- **Kirkefondet understøtter en levende udvikling i folkekirken**
- **Kirkefondet bidrager med ny viden og inspiration til kirkelivet.**

Beretningen blev indledt med omtale af de ”syv bevægelser”, som den svenske ærkebiskop Martin Modeus peger på som vigtige for kirken i fremtiden. Her til sidst inddrages hans første ”bevægelse”, hvor han taler om at gå fra mismod til håb. Han udfolder denne bevægelse ved at henvise til fortællingen om Jesus i synagogen i Nazareth, hvor Jesus siger:

”Herrens ånd er over mig,
fordi han har salvet mig.

Han har sendt mig
for at bringe godt budskab til fattige,
for at udråbe frigivelse for fanger
og syn til blinde.”

Disse linier koncentrerer Modeus til ordene ”glæde, befrielse, autencitet og nåde”, som pejlemærkerne for alt, hvad vi gør som kirke. Og for at holde os fast på håbet, citerer han Nelson Mandela: ”May your choices reflect your hopes, not your fears.”

Som det fremgår har det været et travlt, men også godt år for Kirkefondet og det, vi står for. Der skal derfor lyde en stor tak til alle samarbejdspartnere uden hvis samspil og samvær, vi ikke var lykkedes med alle de gode resultater. Fra bestyrelsen skal der også lyde en stor tak til staben på Kirkefondet: Det er imponerende, hvad I får rodet jer ind i, men også leveret på og altid med en inspirerende tilgang og i en god stemning.

Kirkefondets bestyrelse
Oktober 2022